

Tu'j Santyaw

Atzi'n u'j lu'n tz'ib'in tu'n Santyaw, a titz'in qAjaw Jesucrist. Nyolin ti'jjo jun nab'l te Dios tze'nku junjun u'j toj Ojtxe Tu'jil tze'nku Proverbios ex Ecclesiastés. Atzin nab'l lu'n, mi nyolin ti'jjo kynab'lxjal, a nchi ka'yin ti'jjo jni' at twutz tx'otx', mo ti'j kynab'lxjal ti'j Dios ex ti'j xjal, qala' tu'n t-xi nik'etjo chwinqil twutz tx'otx', tze'nkuxjo taj qMan Dios, ex tu'n qb'et toj qchwinqil jikyinxix wen.

Tojtzin u'j lu'n, at ila'ku xnaq'tzb'il ti'j, tze'n tu'n qb'ete toj tumilxix toj qnimb'il. Ntzaj xkye u'j lu'n tu'n Santyaw tuk'a jun yol te q'uqb'il qk'u'j, tu'n tjetjo nab'l, a tzajnin tu'n Dios, a nimx n-ajb'in, aj tokjo qnimb'il toj joyb'il ti'j. Te tib'ajxi, nyolin kyi'jjo xjal yaj ex q'inin, ex qa tu'n mina tz'el qpa'n toklin jun xjal tuk'a toklin juntl. Ex ikyxjo, nyolin ti'j jni' niky'b'il ex yajb'il toj qchwinqil; ex ti'jjo nimb'il twutzix, a nyek'in tu'njo qb'inchb'in tb'anilxix. Qatzin qa nti'jo b'inchb'in anetzi'n, atzin qnimb'iltz kyimnin ta'. Ntzaj tkusjin ti'jjo tumil, ex ntzaj t-xnaq'tzin, qa il ti'j tu'n qtzynu'nte qaq', ex tu'n mi qb'inchin mib'in tuk'a.

Tojtzin tkyaqil, ntzaj tkusjin Santyaw qa ilxix ti'j tu'n tkub' qb'inchin tze'nkuxjo ntzaj tyek'in qnimb'il.

Jun q'olb'il

1 ¹Ayi'n Santyaw,^a jun taq'nil qMan Dios ex ikyx te Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil; jun q'olb'il kyey, ayiy kab'lajaj ch'uq xjal tzajnin te Israel, a ojtxe qxe'chil, ex ja'lin kysipin kyib'a toj tkyaqil twutz tx'otx'.^b

Qqanix qnab'l te Dios, nya nka'min qk'u'j

²Ayi'y werman, qa ma tzaj nya b'a'n kyi'ja, chi tzalajxa tu'n kky'elix kyi'ja, ³qu'n tu'n b'i'n kyu'u'n, qa ma niky'b'ajtz kynimb'ila tu'n Dios. Ikytzin kchi b'antileji'y tu'n tten nim kyk'u'ja tu'n kyayo'n ti'j tkyaqil tajb'il qMan. ⁴Me ikytzi'n, ilx ti'j tu'n ttenxix kyk'u'ja tu'n kyayo'n, tu'ntzin kytiji'n ex tz'aqle toj kynab'la, tu'ntzin nti'x juntl atx taj toj kynimb'ila.

⁵Qa at jun kxola atx taj tu'n tel tniky' tu'n tb'et toj tumil, b'a'n txi tqanin te qMan Dios,^c ex ok ktzajil

tq'o'n, qu'n ntzaj tq'o'n te Dios te qkyaqilx a at tajb'in qe, ex mina nqo ok i'lin tu'n. ⁶Me atzi'n, kxel tqanin tuk'a tnimb'il,^d ex nya nka'min tk'u'j tze'nku a' te ttxuyil a', n-ul piq'ij ex n-ajl ti'j tu'n kyq'iq'. ⁷Qa at jun xjal iky t-ximjo, qa nlay tzaj q'o'n te tu'n qAjaw, ⁸qu'n ja'lin ntb'isin jun ti', ex mikyxiljo nchi'j. Nya junxch'in tumil nxi ti'n.

Jun q'inin ex jun yaj kchi kletil, qa ma chi nimin ti'j Klolqe Jesús

⁹Aye yaj nimilqe tzalu'n twutz tx'otx', b'a'n tu'n kytzalaj, qu'n japin nim kyoklin tu'n qMan Dios. ¹⁰Ex ikyx te q'inin twutz tx'otx' tzalun, b'a'n tu'n ttzalaj, tu'n ma kub' tmutxsin tib' twutz Dios; qu'n ikytzin te q'inin ok b'ajil tze'nku jun t-xmakil k'ul, ex nlay kub' ten te jun majx. ¹¹Ajtzin tjawil q'ij, k'wel tzqij tqan, ex k-elil tz'aq t-xmakil, ex b'e'x knajiljo tka'yb'il tb'anilxitaq. Ikytzi'n, atzin q'inin at nim tq'inimil; me ilxix ti'j kyjel, aj

^a 1:1 Mt. 13:55; Mr. 6:3; Kyb'i. 15:13; Gal. 1:19. ^b 1:1 1Pe. 1:1. ^c 1:5 1Re. 3:5-12. ^d 1:6 Mt. 7:7-11; 21:21-22; Jn. 16:23-24.

tkyim, ikyxjo tze'nku tal t-xmakil k'ul.^e

Qo we'xix twutz jun nya wen, qa ma tzul kanin qi'j

¹²At tky'iwb'il qMan tib'aj jun nimil qa ma we'xix wen, aj tul kanin nya b'a'n ti'j. Ajtzin tiky'xtz tu'n, ok ktzajil q'o'n jun oyaj te tb'anilx, a chwinqil te jun majx, a o tzaj ttziyin qMan Dios kye', a ok kchi okil k'u'lilinte.

¹³Qa at jun nna'nte qa n-ok yekin tu'n tkub' tb'inchin' nya b'a'n, mi kub' tb'isin qa tu'n qMan Diosjo lu'n; qu'n mina nkub' tb'isin te Dios tu'n tok tb'inchin nya b'a'n, ex nlay tz'ok tnikyb'in te Dios jun a'la. ¹⁴Qala', qa at jun xtna' jun tb'is tu'n tkub' tb'inchin a nya b'a'n, ikyxjo tze'nku jun ti' tku'x toj jun tzuyb'il txuk; ax tb'is xkub' sb'unte. Ex ikytzi'n nkub'e tz'aque toj il. ¹⁵Kyu'ntzi'n tb'is nya b'a'n, nku'xa til; ex ajtzin tch'iyjo il wen, ikytzin ktzajile kyimi'n ti'j.

¹⁶Werman, nimxix nk'u'ja kyi'ja, mi txi kyq'o'n kyib'a tu'n kykub' sb'u'n. ¹⁷Qu'n tkyaqil oyaj b'a'n ex tkyaqiljo tb'anilix, kyja ntzaje te' toj kya'j, a ntzaj tq'o'n qMan Dios, ajo B'inchil te' twutz kya'j jni'jo nb'aj qoptz'aje. A Dios nti' jun ti' nkub' ttx'ixpintl; nya ikyjo tze'nku jun t-xlekemil ti', a nxi yekj.^f

¹⁸An Diosjo, tu'n tajb'il, ma tzaj tq'o'njo saq chwinqil tu'njo Tb'anil Tqanil, a Tyol twutzxix.^g Tu'ntzi'n, qokin awo tnejil nimil, jun tnejil oyaj te saq tch'iysb'in qMan Dios, tze'nku jun oyaj ti'j tnejil twutz awal.

Qajsintz ti'j tyab' qwi'

¹⁹Werman, nimxix nk'u'ja kyi'ja, kyna'ntzinji'y lu'n: Kykyaqilxa nya nej kchi jawil yolb'i'n tuk'a tyab' kywi'y; qala' nej k-okil kyb'i'n, ²⁰qu'n tu'n tyab' twi'xjal nlay b'antjo b'a'n twutz qMan Dios. ²¹Tu'npetzi'n, kytzaqpinkji'y tkyaqiljo il exsin jni' nya b'a'n, qu'n o'kx te ma ch'iyxjo kyojjo q'ij lu'n, exsin kyniminkuji'y Tb'anil Tqanil, a o kyij

awa'n toj kyanmi'n; me kyniminkuy tuk'a kymutxb'il kyib'a. Atzin Tqaniljo lo at tipin tu'n kykleta tu'n.

Il ti'j tu'n tkub' qb'inchin a ntq'ma'n Tyol Dios, ex nya noq tu'n tok qb'i'n

²²Ex nya noq o'kx tu'n tok kyb'i'nji'y Tyol Dios; qala' il ti'j tu'n tkub' kyb'inchinji'y a ntzaj tq'ma'n. Qatzin qa mikyxi s-oke kyu'n, nkub' kysb'u'n kyib'a kyil kyib'xa. ²³Ankye te' noq o'kx nkyja'ye tu'n ma tz'ok tb'i'n, ex mina nkub' tb'inchin, ikytzin k-elile' tze'nku jun xjal nkux tka'yin twutz toj jun ka'yb'il wutzb'aj. ²⁴Ma ntlon tetz tze'n iky twutz, me ajtzin tel b'et, ma tz'el naj ka'yin twutz toj tk'u'j. Ikytzin Tyol Diosjo tze'nku ka'yb'il wutzb'aj. ²⁵An te' mina n-el naj toj tk'u'j, qala' kyja n-oke ttab'l wen ti'j Tyol Dios, ex tu'n tten jikyin toj tchwinqil, ex tu'n tb'antjo a ntq'ma'n Tyol Dios, oktzin ktzalajil tojjo tb'inchb'in. Atzin Tyol Diosjo tz'aqlexix wen, a xqo tzaqpet tu'n toj qil.

²⁶Qa at jun xjal nkub' tb'isin qa nimil, exsin qa nya jk'u'n tzi, ax nkub' sb'unte tib' tu'njo tb'is, ex atzin tnimb'il nti' tajb'in. ²⁷Qalatzin te' nimb'iltz tb'anilx, ex nti' tky'i twutz qMan Dios, a nmojin kyi'j meb'e, exqetzi'n qya, a o chi kyim kyichmil, ex aye toj jun kyixk'oj ite'ke; ex mi nxi' yajil tib' toj il tzalu'n twutz tx'otx'.

Junx tz'ele kyoklin kykyaqilxjal qu'n

2 ¹Ayi'y werman, a nimilqi'y ti'j qAjaw Jesucrist, a nimxix toklin, mi kub' kyb'inchin' tu'n nya nim toklin jun xjal tze'nku juntl. ²⁻³Ikyetzi'n tz'okpint jun xjal kyxola tok t-xmilq'ob' twi' wiyil ex tb'anilx toj t-xb'alin, ex ikyxjo tz'okxit jun tal yaj tuk'a t-xb'alin ttx'aqin; exsintla xi kyq'ma'ntza te te' tb'anilx toj t-xb'alin: iQekuy! iLu tq'uqb'ila lo tb'anilx wen! Exsintla xi kyq'ma'n te tal yaj: Axsawekuy, mo qa qekuy i'chaqx twutz tx'otx'tz nej. ⁴Qa ikyjo kyu'n, ayi'y xi q'mante s-el

^e1:11 Is. 40:6-7. ^f1:17 Num. 23:19; Mal. 3:6. ^g1:18 1Pe. 1:23.

kypa'nji'y a nya nim toklin; nya wen kynab'la ikyjo.

⁵Ayi'y werman, nimxix nk'u'ja kyi'ja, kyb'intzi'n: A te Dios xja sk'o'nkye yaj tzalu'n twutz tx'otx', tu'n kyok q'inin toj kynimb'il, ex tu'n ttzaj kyk'mo'n Tkawb'il Dios toj kyanmin te jun etzb'il, a o tzaj ttziyin kye', aye kchi okil k'u'jlinte. ⁶Qalatzin kye', nchi el kyiky'inji'y yaj, ¿Ma nyaqepetzila q'inin nchi kub' b'inchinte nya b'a'n kyi'ja, ex nchex qton kye'y kywutz kawil? ⁷¿Ma nyatzin aye nchi xo'n yol ti'j tb'i qMan Dios, a o txi kynimi'n?

⁸Qatzin tzunxix nkub' kyb'inchinji'y wen, a nuk'b'il nimx toklin, a ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios, tu'n tok tk'u'jlin t-xjalila tze'nku n-ok tk'u'jlin te tib' til tib'xa;^h ex tb'anilx te' nb'ant ikyjo. ⁹Me qa ma tz'el kypa'n toklin jun xjal tuk'a toklin juntl, mapen kux jun kyiltza ikyjo, ex ma chi oktza b'inchil mib'in twutz Tkawb'il qMan Dios. ¹⁰Qu'n qatzin qa jun xjal nkub' tb'inchin tkyaqil kawb'il, exsin qa ma jaw txalpaj toj jun, tuk'axpe jun; ma tz'ok aj paj toj tkyaqil, ¹¹qu'n axsin Diosjo xq'mante tu'n mina ky'a'ji'nⁱ ex mi b'iyi'n.^j Atzin ja'lintz, qatzin mi nky'a'ji'n, exsin qa ma b'iyi'n, ma tz'el ti'jlintza tkawb'il Dios, ex mina nkub' tnimi'n.

Qyek'inku qnimb'il tuk'a

qb'inchb'in, ex nya noq tuk'a qdzi

¹²Ayetzintza ja'lin, chi yolinx a toj ttxolil, ex chi b'et-xa toj tumil, noq te jun yek'b'il ti'j kynimb'ila; qu'n b'i'n kyu'n qa kchi okila toj pa'b'in twutz tkawb'il Dios, ex ax kawb'iljo ktzaqpil kye'y. ¹³Qu'n ayetzin kye', a mi ntzaj q'aq'in kyk'u'j ti'j juntl, nlay tzaj q'aq'in tk'u'j Dios kyi'j, aj kyok toj pa'b'in. Me ayetzin kye', a ntzaj q'aq'in kyk'u'j ti'j juntl, ayetzin kye kchi kletiljo, aj kyok toj pa'b'in twutz Kawil.

¹⁴Ayi'y werman, ¿Titzin k-ajb'ila qa at jun nq'ma'nte qa nininxix tu'n, exsin qa mi nkub' tyek'in tnimb'il? ¿Ma okpetzila

kletil tu'n jun tnimb'il ikyjo? iNlay!

¹⁵Ikyetzin atit jun nimil nti' t-xb'alin, ex nti' twa tu'n tok junjun q'ij, ¹⁶ex qa at jun kye' xi q'ma'nte: K'a' tli tib'a. Q'onk t-xb'ali'n, ex k'a' wa'n wen, noq tze'n taja. Ex qa mina xi tq'o'n a tililx ti'j te t-xmilil, ¿Titzin k-ajb'ila ikyjo? ¹⁷Ikyetzin nb'ajjo toj qnimb'il; kyimnin ta'ye, ex nti' tajb'in, qa noq xkub' qyolin, ex qa mi xkub' qyek'in tuk'a qb'inchb'in.

¹⁸B'alaqa at jun aku txi q'ma'nte: At te tnimb'il. Me ayintzin we', at we nb'inchb'in toj nnimb'ila.

¿Ma akupela b'ant tyek'it tnimb'ila, qa mi nkub' tb'inchin? iNlay! Qalatzin, kxel nyek'in we' nnimb'il tu'n nb'inchb'in.

¹⁹Nimin te tu'n, qa at junch'in Dios. Tb'anilx ikyjo, qu'n ikypen kye taq'nil tajaw iljo b'i'n kye kyu'n, expe nchi tzaj lu'lin tu'n kyxob'il te.

²⁰Ay, nti' t'nab'la ikyjo. Qu'n qa noq o'kx tu'n b'i'n qu'n, ex qa nya il ti'j tu'n tyek'it tu'n qb'inchb'in, nti' te jun nimb'il tajb'in ikyjo.

Kab'e yek'b'il te qe, tu'n

Abraham ex Rahab

²¹Qala' ka'ntzin te Abraham, a ojtxe qxe'chil, b'a'n ele twutz qMan Dios tu'n tb'inchb'in, tej tkub'taq tb'yo'n tk'wal, a Isaac, te chojb'il il.^k ²²Ka'yinktzin ti'jjo o b'aj ti'j Abraham; o tyek'e tnimb'il tu'n tb'inchb'in. Ex atzin tnimb'il b'a'n xjapine twutz Dios noq tu'n tb'inchb'in. ²³Ikyetzin xjapine' ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios. Chitzin kyjalu'n:

Kub' tnimin Abraham Diosch.

Tu'ntzin tnimb'iltz ikyjo, b'a'n ele twutz Dios.^l

Ex ok tq'o'n Dios te tuk'a.^m

²⁴Man kylitza, qa ma tz'ok tq'o'n Dios xjal tz'aqle twutz, nya noq o'kx tu'n tnimb'il, qala' majx tuk'a tb'inchb'in, a tzajnin ti'j tnimb'il. ²⁵Ex ikyx b'ajjo ti'j aj ky'a'jiltaq Rahab toj Tu'jil Tyol Dios. B'a'n ele twutz Dios tu'n tb'inchb'in, tej i kub' tewin aye tsanjil Israel, ex i

^h2:8 Lv. 19:18. ⁱ2:11 Ex. 20:14; Deu. 5:18. ^j2:11 Ex. 20:13; Deu. 5:17. ^k2:21 Gen. 22:1-14. ^l2:23 Gen. 15:6. ^m2:23 2Cr. 20:7; Is. 41:8.

xi tmojin tu'n kyoq toj junxil b'e, tu'n kyklettaq toj tq'ob' nmaq kawil te Jericó.ⁿ ²⁶Ikytzin tetzjo lu'n; tze'nku nti' tajb'in jun xmilil qa nti' t-xew toj, qu'n kyimnin ta'ye; ikytzin jun nimb'iljo qa nti' tb'inchb'in tuk'a.

Qo ximin ti'lj qyol

3 ¹Ayi'y werman, nya noq a'lchaqku kye, tu'n tok te jun xnaq'tzil Tyol Dios, qu'n b'i'n kye' kyu'n, awoxixpeqe a nqo xnaq'tzin ti'lj Tyol, ok qo tzajil kawin kuj tu'n Dios, qa mina nqo b'et toj tumiljo qxnaq'tzb'il. ²Ikytzi'n, qkyaqilx nimku ja' nqo b'inchine nya wen tuk'a qyol. Ikyetzi'n, atit jun nti'x ntxalpaje tuk'a tyol, atzin jun xjaljo nti'x tky'i toj tchwinqil, ex at tipin tu'n ttzyu'nte tib' twutz tkyaqil il.^o

³Ka'ntzin te chejila; tu'n tkub' nimin tu'n chej, k-okix tq'o'n kxb'il tal netz' toj ttzi, tu'n tq'o'nte tib', ex tu'n t-xi' ja' taje chejil. ⁴Ex ka'nqetzin kye bark, exsin tu'nj ma tijqe, ex tzunx nju'minx kyq'iq' kyi'lj, tze'n nchi rinin toj ttxyuil a', n-okin jun tal netz' xuyb'ilte kyu'nxjal, a q'ilte, ja' tumil kyaje tu'n kyxi'ye. ⁵Ikytzin nb'ajjo tu'n qaq'; tal netz'petzin toj qxmilil, me at tipin tu'n tb'ant nimku ti' tu'n. Ikyjo tze'nku ch'in tal t-xk'itil q'aq' nkub' b'aj jun tij wutz tu'n. ⁶Ex ikytzin qaq'ljo tze'nku q'aq' anetzi'n;^p tex jun joyb'il q'o'x toj qxmilil; ex nya wen nqo ele tu'n. Q'ontz tq'aq'il tu'n tq'aq'il tajaw il. Nim ntjyo'n tumil tu'n qb'inchin il. Tu'ntzintzjo, atkux ikyx kb'ajile qchwinqiljo tzalu'n twutz tx'otx' tuk'a q'oj.

⁷O'kqex kye n-ajtz kyi'ljo tu'n xjal: A tze'nqeku toj k'ul txuk, jni'qe nchi lipin, jni' kan, exqetzi'n txuk toj ttxyuil a', kye b'ala tajtz kyi'lj tu'n. ⁸Me metzin te qaq' mix a'lx nxkye ti'lj tu'n tajtz ti'lj. O'kx jun jyol q'ojjo; mina ntq'o'n tib' tu'n tajtz ti'lj; nyakuj nojnin tuk'a b'i'yb'il te jun majx. ⁹Tu'n qaq', nqo nimsin tb'i qMan Dios; ex tu'n qaq', nqo yob'in kyi'ljxjal, aye b'inchin tu'n Dios tuk'a toklin toj

tanmin,^q tu'n t-ximin, ex tu'n t-xi ti'n toj tumilxix tze'nku Dios. ¹⁰Toj qtzi, junx n-etze wen ex nya wen. Ayi'y werman, ku chichkujiy, iNya tumiljo ikyjo! ¹¹¿Ma attzin jun xlok' a', a n-etz a' wen toj, ex axsa k-elitze a' k'a? iMina! ¹²Ex ikyxjo, ¿Ma attzin jun tqan iw aku tz'el twutz mikyxiljo; mo qa jun tqan uv aku tz'el twutz iw? iMina! Tu'ntzintzjo, nya wen junx tu'n tetze' wen ex nya wen toj qtzi.

Kab'e wiq x'tijil: Jun te twutz tx'otx' ex juntl tu'n qMan Dios

¹³Qa at jun kye x'tij n-el tniky' te, in tyek'in tetz tuk'a tb'inchb'in, ex qa mutxin tu'njo n-el tniky' te. ¹⁴Me qa tzunx nlo'chj kyanmi'n tuk'a iky'b'il, ex qa nkub' kyb'inchin' tkyaqil tuk'a nimsb'il kyib'a; tu'ntzin ikyjo, mi tz'ok kyq'o'n kyib'tza te x'tij, qala' ma chi txalpaja tojjo tumil, a twutzxix. ¹⁵Qu'n nya te Dios te' x'tijil ikyjo; ikytzin teku te xjaljo te twutz tx'otx' ex te tajaw il. ¹⁶Qu'n ja'tzin ta'ye iky'b'il ex b'ujb'il; antza ta'ye tkyaqil wiq il, ja' nti'ye tumil.

¹⁷Qalatzin' kye', ma tzaj q'o'n kye kyx'tijil tu'n qMan Dios: Tnejil, saq kyanmin, ex nti' iky'b'il kyuk'iy; ex wen xjalqey; nti' nkyq'ma'n a nya wen, ex b'a'n tzaj q'aq'in kyk'u'ja; ex tuk'a tkyaqilx kywenila; ex at junch'in tumil kyu'n, ex nchi b'inchin wen. ¹⁸Atzin ja'lintz, ayeqetzi'n kyaj tu'n tanq'in jun nuk'b'il kyxol, ilxix ti'lj tu'n kyb'inchin wen, tu'ntzin kyk'monte a kyumil wen.

Qmutxsinku qib' nej twutz qMan Dios, exsin qqanixjo a qaj

4 ¹¿Ja'tzin ntzaje jyoj q'oj ex yasb'il kyxola? Tu'ntzin kyajb'ila nya wen toj kyanmi'n. ²Ayetzin, a kyaja jun ti', mi nknet kyu'n. Tu'npetzi'n, nchi b'iyini'y, exsin nlo'chj kyanmi'n ti'lj jun ti', me nlayx jyet kyu'n. Tzunpen n-ok tilil kyu'n, ex nkub' kyb'inchin' tu'n ttzaj q'oj, me nlayx jyet a kyaja.

Kxel nq'ma'n kye'y: Nlay knet-xjo a kyaja, qu'n mina nxi kyqani'n te qMan

ⁿ 2:25 Jos. 2:1-21. ^o 3:2 Pr. 18:21. ^p 3:6 Pr. 16:27. ^q 3:9 Gen. 1:26.

Dios. ³Ex qa ma txi kyqani'n, mina ntzaj tq'o'n Dios, qu'n ojtzi'nq'i'y noq tu'n tokin kyu'n te b'inchil il, a tze'nku kyaja. ⁴Ayeq'i'y werman, nyakuj nya nimilq'i'y. ⁵Ma nyatzin b'i'n kyu'n, a tu'n kyoka te tuk'a b'inchil il, a tze'nku nb'ant tu'n, tu'ntzin ikyjo, b'e'x kchi okila te tajq'oj qMan Dios? ⁶Ikytzi'n a'lchaqx kye juntz, tu'n tok tuk'lin tib' tuk'a nya wen te twutz tx'otx', b'e'x n-ok te tajq'oj Dios. ⁷Twutzix te' Tu'jil Tyol Dios, qa n-ok tk'u'jlin Diosjo a qxew, a xkyij tq'o'n qojxi. ⁸Me lu' te Dios kmojil, te q'ol tumil, tze'nku ntq'ma'n Tyol. Chi' kyjalu'n:

Njaw tiky'in te Dios kyuk'a a njaw kynimsin kyib',
me metzin kyuk'a a mutxsin kyib',
nchi tzaj tmojin.^u

**Qo laq'ex tk'atz qMan Dios;
ikyztzin k-elil oqe tajaw iljo q'i'**

⁷Tu'ntzi'n, kyq'onxsin kyib'tza toj tq'ob' qMan Dios, ex kyij'lemila tajaw il. Ikytzi'n, k-elil oqjo kyij'a. ⁸Qalatzin, chi laq'exsin kye' tk'atz qMan Dios, ex ikyztzin ktzajila laq'e Diosjo kyuk'i'y. Ayi'y nche'xa b'inchil il, mina che'xa b'inchilte; ikyztzin ktzjetila kyanminji'y; ex ayi'y, a kyaja tu'n tok kyk'u'jli'n qMan ex jni' at twutz tx'otx', kysaqsim kyib'a, tu'n tok kyanmi'n b'a'n twutz Dios. ⁹I tjawje kyk'u'ja tu'n b'is. Chi oq'a. Kyna'nkuy tchib'l kyila o b'ant. Atzin kytzeb'la i tokin te ta'l kywutza, ex atzin kytzaljb'ila i tokin te b'is'b'ajil. ¹⁰Tunpetzi'n, kymutxinkutzin kyib'a twutz qAjaw. Ikytzi'n chi okileji'y te nim kyokli'n.^v

**A te qMan Dios kq'malte qa ma
naj jun qerman ex nya awo**

¹¹Ayi'y werman, mina chi yolb'i'n nya b'a'n ti'j junjun kye'. Atzin nyolb'in ikyjo, ikyx tze'nku nyolb'in ti'j kawb'il, noq tq'on tib' tze'nku jun kawil toj kawb'il, ex ma kyij ttzaqpi'n tkawb'il qMan Dios. Qatzin ma tz'ok tq'o'n tib'a ikyjo, a te

ma tz'ok te kawil, qala' a te, tu'n tkub' niminte kawb'il. ¹²Me qala', noq junch'in te s-aj q'onte kawb'il, o'kx Dios, ex ax Kawiljo. Tu'npetzi'n, at toklin Dios tu'n tkolin, ex a kq'malte qa ma naj erman, ex nya ay.

**Qa atx qchwinqil, ex qa tajb'il
qMan Dios, okla kb'antiljo a qaj**

¹³Atzin ja'lin, kyb'intzinji'y lu'n te kye'y, ayi'y nchi q'mante kyjalu'n: Me me qe', qo ky'el qe' ja'lin mo nchi'j tu'n qxi'y toj jun tnam. Ex antza qo tenb'iliy jun ab'q'e tu'n qk'ayi'n, ex tu'n qkanb'i'n txqan qpwaqa, chi chiji'y.

¹⁴Ma b'i'ntzin kye kyu'n, ti' aku tzul toj kychwinqila nchi'j? ¹⁵Ikytzin kye kychwinqil tze'nku muj te qlixje; at, aj t-xi qka'yin, me te jun paql, nti'l; otaq tz'el naj. ¹⁶Qala', chi chi'tla kyeji'y kyjalu'n: Qa iky tajb'il qAjaw, ex qa atx toj qchwinqil, okla kb'antiljo a qaja.

¹⁶Me metzin kye kyu'n, tzunxix nchi lab'te kye', tu'n kyyolb'i'n, ex tu'n tb'ant kyu'n kyjunala. Tkyaqilxjo lu'n, a nja kyi'n kyib'a, nya wen ikyjo. ¹⁷Tu'npetzi'n, ankye te', a b'a'n b'inchin wen, ex qa mix kub' tb'inchin, ma kux te til ikyjo.

Jun tqanil kye xjal q'inin

5 ¹Kyb'i'ntzin ja'lin, ayeq'i'y q'inin: Chi oq'a, ex chi xch'i'n, qu'n ktzajil jun kawb'il kujxix kyib'aja. ²Ikytzi'n, ajo kyq'inimila ma q'ayj, ex ikyxjo, a kyxb'ali'n tb'anil ma b'aj tu'n pok'. ³Ajo q'anpwaq ex saqpwaq k'u'n kyu'n, ma ch'i'y xul kyij, ex axsin q'olte kyqanilji'y te yuch'il kye'y, ex k-okil meltz'aj kyij'a tze'nku jun q'aq' te kawb'il kujxix kyib'aja. Ikytzi'n, ma chi ok ten chmolte kyq'inimila; tzunx ok kyu'n tzma tzalu'n. ⁴Me mitzin b'i'n kyu'n, qa ch'ix tiky' twutz tx'otx'? ⁵Nchi qanb'in kyaq'nila kyij'a, tu'njo mi xi ex kychjo'n, tej tjaw kyawala. ⁶Ex ma chi b'ijtey tu'n Dios, a tAjaw Tkyaqil. ⁷Atzin kye' tzalu'n twutz tx'otx', ma kyli jun

^r 4:4 Is. 1:21; Jer. 3:6-10. ^s 4:4 Mt. 6:24; Lc. 16:13. ^t 4:5 Ex. 20:5; Deu. 4:24; Zac. 8:2. ^u 4:6 Pr. 3:34; 1Pe. 5:5. ^v 4:10 Mt. 23:12; 1Pe. 5:6. ^w 4:14 Pr. 27:1. ^x 5:3 Mt. 6:19. ^y 5:4 Deu. 24:14-15.

kye' kychwinqil toj tb'anilx, ex tze'nku kyaja, ikyqetzinji'y tze'nku jun ma nimxix wakx ma b'ant, tu'n tkub' b'yet. ⁶Ex ikytzi'n kyu'n kyij'qe nti' kypaj, nchi kux kyjpu'n toj tze, ex atku maj nchi kub' kyb'yo'n, me mi xi ok meltz'aj kyij'ja. Noqx kub' kyyo'nx kyib'.

**Tenxsin qk'u'j tu'n qayo'n
tajb'il qAjaw, ajxi tul**

⁷Atzin kyetzta, werman, qetzin kye' kyk'u'j tu'n kyayo'n tajb'il qMan Dios, tzmaxi aj tul qAjaw, ikytzi'n tze'nku jun aq'n'il twutz tx'otx', il ti'j tu'n tayo'n ajxi tul jb'alil. Ajxi tak' ttx'otx' a'lexsin at tk'u'l'jo tu'n tayo'n, tu'n tlonte tb'anil tawal. ⁸Ikytzin kyeji'y tu'n tten kyk'u'ja tu'n kyayo'n, ex chi we'kuxixa toj kynimb'ila, qu'n ch'ix tul te qAjaw. ⁹Ikytzin qu'n, werman, mina tz'ok kyq'ojlin kyib'a, tu'n mi chi okiy toj kawb'il. Ikytzi'n, ate Dios, a Kawil, nyakuj nq'olb'in toj tjpel ja, qu'n ch'ix tul twutz tx'otx'.

¹⁰Ayi'y werman, kyna'nqetzinji'y aye yolil Tyol Dios ojtxe, tu'n kyok te jun yek'b'il qe ja'lin. Jni'xsin siky'x kyij', me ma ten kyk'u'j toj tkyaqil. ¹¹Ex ikyxjo qe ja'lin, ky'iwinloxixq, qa ma qo we' twutz tkyaqiljo kky'elix qu'n. O tz'ok kyb'i'n ti'j tk'u'j Job, tu'n tayo'n tkyaqil tajb'il qMan,^z ex ma tz'ok kyb'i'n tze'nx tene tu'n tAjaw Tkyaqil tu'n tklet, tb'ajlinxitz'i'n siky'x tu'n.^a Ikytzi'n, tb'anilx te qAjaw, ex nimx tq'aq'b'il tk'u'j qi'j.^b

Qo yolín twutzxix, ex mi kub' qewin

¹²Me atzin ja'lin, toj tkyaqil, ilxix ti'j tu'n qyolin toj ttxolil. Mi tzaj qq'olb'in tb'i kyalj, ex tb'i tx'otx', ex mix a'l' tb'i juntl, tu'n qq'mante qa twutzx jun

qyol. Qala', qa twutzxtaq jun ti', ex twutzx qyoltz; ex qa nya twutzx, exsinx minaxtz, tu'ntzin mi qo tzaj tkawin qMan Dios.^c

**Qpa'nktz qil ex qo na'n
Dios kyuk'a qerman**

¹³Qa at jun kyxola ma tzaj jun b'is ti'j, b'a'n tu'n tna'n Dios. Ex qa at jun at ttzalb'il tuk'a, b'a'n tu'n tbitzin b'itz te nimsb'il tb'i qMan Dios. ¹⁴Ex qa at jun ma yab'te kyxola, b'a'n tu'n kytzaj ttxko'n nejinel kyxol Ttanim Dios, tu'n kyna'n Dios ti'j, ex tu'n tkyij kysu'n ch'in aseyt ti'j tplajjo yab' toj tb'i qAjaw.^d ¹⁵Me ajtzin kyna'n Dios tuk'a kynimb'il, oktzin kwe'b'il yab', exsin a qAjaw k'wel q'aninte. Ex qa at til o tb'inche, ok k'wel najsín tu'n Dios. ¹⁶Tu'npetzi'n, kypa'nktz kyila jun tuk'a juntl, ex chi na'n Dios a jun ti'j juntl, tu'ntzin tul Dios kye'y. Qu'n a tna'j Diosjo, a b'a'n nb'ete toj tumil, kb'antil nimku tu'n. ¹⁷Ka'ntzin tejy yolil Tyol Dios ojtxe, a Elías: Xjalx tze'nku qe xjalqo. Me atzi'n te' t-xi tqanin toj tna'j Dios, tu'n mi tz'etza jb'al tib'aj tx'otx', ex mix etze jb'al toj oxo ab'q'e tuk'a niky'jin.^e ¹⁸Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, aq'e majl na'l Dios, tu'ntzin ttzaj jb'al; b'e'xsín tzaj q'o'n jb'altz tib'aj tx'otx', tu'n ttzaj tawal.^f

**Qq'onx jun tumil te onb'il
tu'n tja we'ks erman**

¹⁹Ayi'y werman, qa at jun o tz'el txalpaj ti'jjo tumil twutzxix, il ti'j tu'n ttzaj onit, tu'n tajtz meltz'aj. ²⁰B'i'nku kyu'n qa at jun kye' kxel onil ti'jjo ma txi' toj b'e nya wen, kkletil tanmin xjal tu'n, ex mi kyim tuk'a til. Atzin jni' til k'wel najsín ikyjo tu'n Dios.^g

^a5:11 Job 1:21-22; 2:10. ^b5:11 Job 42:10-17. ^c5:11 Sal. 103:8. ^d5:12 Mt. 5:34-37. ^e5:14 Mr. 6:13; Lc. 10:34. ^f5:17 1Re. 17:1; Lc. 4:25. ^g5:18 1Re. 18:1, 42-45. ^h5:20 Pr. 10:12; 1Pe. 4:8.